

Stjepan Čovo

PRISUTNOST BLAŽENE DJEVICE MARIJE U LITURGIJI DANAS

Zadnjih godina počelo se osjećati opadanje štovanja Bl. Dj. Marije. Razlog je tome što se isticalo da je njezino štovanje na štetu štovanja Krista koji je centar svega, posebno liturgijskog slavlja. Koncil je međutim dao novi impuls štovanju Marije, jer je ona duboko ucijepljena u misterij Krista. Težište njezina štovanja Koncil stavlja u liturgiju, a ne u izvanliturgijske marijanske pobožnosti, kao što je u velikoj mjeri bilo prije njega. »Sveti Sabor izrijeком uči (...) i ujedno opominje sve sinove Crkve da plemenito promiču štovanje prema Blaženoj Djevici, osobito liturgijsko.«¹ To je u stvari odraz zacrtanog puta Konstitucije o sv. liturgiji: »Svako je liturgijsko slavlje — budući da je ono djelo Krista Svećenika i njegova tijela, koje je Crkva — u najpotpunijem smislu sveto djelo, i s njim se, s obzirom na isti naslov i isti stupanj, po djelotvornosti ne može izjednačiti ni jedan drugi čin Crkve.«²

Iste je misli ponovio Pavao VI. u Apostolskoj pobudnici *Marialis cultus*.³ Tu on naime ističe da moramo svoju pozornost svratiti na liturgiju u kojoj jedinstveno mjesto pripada Bl. Dj. Mariji kao svetoj Bogorodici i časnoj družici našega Otkupitelja.⁴

Temelj Marijina štovanja

Danas ne možemo govoriti o Mariji, niti o liturgijskoj pobožnosti prema njoj, a da se ne osvrnemo na apostolsku pobudnicu *Marialis cultus* kao orijentacionu točku produbljivanja i razvoja marijanske pobožnosti.⁵ To je dokumenat koji nam stavlja štovanje i pobožnost prema Mariji na pravo mjesto, vodi nas da sagledamo ono što je Sabor rekao o Mariji, kao i ono što Crkva misli o njoj u obnovljenom liturgijskom kalendaru.

¹ II. VAT. SABOR, Dogmatska konstitucija o Crkvi, *Lumen gentium*, br. 67.

² II. VAT. SABOR, Konstitucija o sv. liturgiji, *Sacrosanctum concilium*, br. 7.

³ PAVAO VI., Apostolska pobudnica, *Marialis cultus*, u AAS 66 (1974) 113—168. Pobudnica nosi nadnevak 2. veljače 1974., a objavljena je prvi put u *Osservatore Romano* od 23. ožujka iste godine. Hrvatski i latinski tekst izdala je »Kršćanska sadržajnost«, Zagreb 1975, Dokumenti 44. Unaprijed citiram: MC.

⁴ Usp. MC, br. 1 i 15.

⁵ Odjek na apostolsku pobudnicu bio je širok i značajan. Spominjem neke osvrtne i komentare: BILLET B., *L'Exhortation Apostolique «Marialis cultus»*, u *Esprit et vie*, br. 40, 1974, 550—558; CALABUIG, I. M., *La portata liturgica della esortazione apostolica 'Marialis cultus'*, u *Notitiae*

Iz dokumenta izbija iskonski saborski duh, harmonična vizija Marijina misterija u misteriju Krista i Crkve, njen se lik pokazuje u svojoj punini i na pravom mjestu »koje joj pripada u kršćanskom bogoslužju kao svetoj Bogorodici i časnoj družici Otkupiteljevoj.«⁶

Možda će nekome smetati smanjeni broj Marijinih svetkovina. No, pri tom moramo pomišljati na euhološko i biblijsko obogaćenje Marijina štovanja,⁷ koje ne smije ići za tim da se ponovno uvede neke svetkovine ili uspomene koje su odbačene.

Marijino štovanje ima unutarnji elemenat kršćanskog štovanja, tj. ono ima privilegirano mjesto ne radi same svoje opstojnosti nego radi mjesta koje Marija zauzima u vjeri kršćana prema onom pravom shvaćanju: *lex orandi, lex credendi*.⁸ Ako imamo na pameti taj princip i ispitujemo, počevši od liturgije, koje mjesto zauzima Marija u sadašnjem štovanju u Crkvi, koje je odraz njene vjere u Mariju, s pravom možemo reći da se Marijino štovanje obogatilo. Niti je istina, niti treba strahovati da će Crkva, koja je štovala Mariju kroz povijest u raznim oblicima, danas baciti u sjenu njeno štovanje.

S druge strane, štovanje Marije ima svoj temelj u Objavi koja nam očituje njeno dostojanstvo, njene posebne milosti, njeno učešće u spasiteljskom djelu,⁹ njenu misiju i njen jedinstveni položaj u krilu naroda Božjega.

Još više, takva Marijina misija u Crkvi može probuditi živu pastoralnu djelatnost i pripomoći obnovi kršćanskog života. Njena je zadaća da u svojim sinovima proizvede sliku svoga Sina i da im pomogne rasti u milosti. Njena svetost pokreće vjernike da ju nasljeđuju, budi u njima pouzdanje i sigurnost u konačnu pobjedu.¹⁰

Štovanje Majke Božje nalazimo od davnine u Crkvi, kako na Istoku tako i na Zapadu, a posebno se ističe od Efeškog koncila (431.) i stalno se povećava, kako je sama prorekla: »Gle! Odsad će me blaženom zvati svi naraštaji« (Lk 1, 48). Radi njena posebnog dostojanstva nije čudo što se o njoj propovijedalo, nju častilo, ljubilo, zazivalo i nazivalo blaženora u cijeloj Crkvi. Njeno je štovanje druge naravi od onog štovanja koje dugujemo Bogu Ocu, Sinu i Duhu Svetom. Ono će nas poticati na štovanje Presv. Trojstva te doprinijeti da Krista više spoznamo, ljubimo, slavimo

10 (1974) 93—94; 198—216; FALSINI R., *Per il retto ordinamento del culto mariano*, u *Rivista di pastorale liturgica* 11 (1974) 3—8; KNIAZEFF ALEXIS, *Mater, advocata, testis*, u *La Maison Dieu* 121 (1975) 108—113; YVES M. — J. CONGAR, *Sur la conjoncture présente de la publication de l'exhortation »Marialis cultus«*, u *La Maison Dieu* 121 (1975), 114—121; LAURENTIN R., *»Marie aujourd'hui«*, u *La Vie spirituelle* 128 (602), 1974) 430—447; THURIAN M., *Marie et Eglise A propos de l'Exhortation apostolique de Paul VI »Marialis cultus«*, u *La Maison Dieu* 121 (1975) 98—107; Papin poticaj o štovanju Marije »Marialis cultus«, u *Vjesnik đakovačke biskupije* 27 (1974) 93—95; SAGI-BUNIC T., *Što hoće papa Pavao VI postići apostolskom pobudnicom o štovanju Marije*, u *Marialis cultus*, KS 1975, Dokumenti 44, str. 103—138.

⁶ MC 15.

⁷ Usp. LAURENTIN R., *Nav. čl.*, str. 436—437.

⁸ PIO XII., *Enc. Mediator Dei*, u AAS 39 (1947) 541; usp. BILLET B., *Nav. čl.*, str. 557—558.

⁹ Usp. LG 67; SC 103: »U svetkovanju tog godišnjeg ciklusa Kristovih otajstava, Crkva posebnom ljubavlju štuje Mariju, presvetu Majku Božju, nerazješivo združenu s djelom spasenja svoga Sina.«

¹⁰ Usp. MC 57.

te opslužujemo njegove zapovijedi.¹¹ Da bismo unaprijedili pobožnost prema Mariji, nije potrebno izmišljati pobožnosti nego nastojati da one, bilo stare bilo nove, osvijetle odnos Marije s Kristom i da nas vode radosnom priznanju dostojanstva Krista-Glave (usp. Kol 1, 15—20).

Koncil je preporučio teozolima i propovjednicima da se čuvaju nepotrebnih pretjeranosti kad govore o Mariji. Tim je ponovio ono isto što je Pio XII. rekao na vigiliju Marijanskog kongresa u Rimu u rujnu 1954. god. da se treba čuvati teoloških pretjeranosti koji mogu zamračiti Marijin misterij.¹²

Marijine privilegije trebamo uvijek promatrati u odnosu prema Kristu, koji je izvor istine, svetosti i pobožnosti, a ona je od svih stvorenja njemu bila najbliža.¹³ Zato njeno štovanje ima prvenstvo pred svakim liturgijskim štovanjem svetaca. Dok ističemo božansko i djevičansko materinstvo Marijino, Theotókos, koji sačinjava temelj nauke i marijanske pobožnosti, označujemo i put koji trebamo slijediti u pronalaženju i izlaganju te nauke: Sv. pismo, Predaja i liturgija.

Dokumenat MC možemo sintetizirati u nekoliko najvažnijih točaka: štovanje Bogorodice mora imati trinitarni, kristološki, pneumatološki i crkveni karakter te staviti Marijinu stvarnost u odnosu s tim temeljima vjere i liturgije;¹⁴ poprimiti biblijsko obilježje, biti liturgijsko, ekumensko i antropološko, tj. povezano s onim što današnji čovjek osjeća. Marija se ne osjeća udaljenom ni odijeljenom od položaja u kojem živi današnji čovjek i žena;¹⁵ ona je svijetli primjer kršćanskog i liturgijskog života u njegovim očitovanjima vjere i molitve, materinstva i prinosa.¹⁶ Pobožnosti, koje magisterij preporuča, treba cijeniti i oživljavati, posebno Anđeoski pozdrav i kronicu.¹⁷ Ova temeljna impostacija Marijina štovanja i marijanske pobožnosti učinit će da se kršćanski život, bez ocijepljenja od svog izvora — liturgije, obnovi do svog maksimuma onim izvorom života i molitve koji Djevica Marija doprinosi u rađanju i rastu kršćanskog života.

Današnja liturgija, kad je kompletiran ciklus reformâ, ispunila je i ostvarila želje današnje Crkve. I danas je liturgijska molitva izraz vjere Crkve u Djevicu Mariju.¹⁸

¹¹ Usp. LG 67; LAURENTIN R., Nav. čl., str. 446.

¹² PIO XII., Radioporučka 24. rujna 1954., u *Discorsi e radiomessaggi*, vol. XVI, str. 229, Tipografia poliglotta Vaticana: »Ita etiam haec disciplina recta illa media via procedere poterit, qua et ab omni falsa et immodica veritatis superlacione caveat et ab illis se segreget, qui vano quodam agitantur timore, ne Beatissimae Virgini plus aequo concedant aut, ut non raro dictitant, Matre honorata et pie invocata, ipsi Divino Redemptori aliquid honoris et fiducia detrahant«, Usp. MC 38; usp. SAGI—BUNIC, Nav. čl., str. 106.

¹³ Sv. Bonaventura nas upozorava da Marija ne treba pretjeranih hvala, budući da ima toliko bogatstvo pravih titula radi čega ju trebamo slaviti. »Non oportet novos honores confingere ad honorem Virginis, quae non indiget nostris mendaciis, quae tantum plena est veritate« (*In II Sent.* d. 3, p. 1, a. 1, q. 2 ad 3). Sv. Bernardo kaže: »Honor Reginae iudicium diligit, Virgo regia falso non egit honore, veris cummulata honorum titulis, infulis dignitatem« (*Epist.* 174, 2, u PL 182, 333).

¹⁴ Usp. MC 25—28; usp. LAURENTIN R., Nav. čl. str. 447.

¹⁵ Usp. MC 28.

¹⁶ Usp. MC 16—23.

¹⁷ Usp. MC 40—55.

¹⁸ Usp. pismo PAVLA VI., kard. Suenensu, od 13. svibnja 1975. god. u prigodi Marijansko-mariološkog kongresa u Rimu od 12. — 21. svibnja 1975., u AAS 68 (1975) 354—359.

Štovanje Marije u liturgiji

Uvijek je liturgija, kako na Istoku tako i na Zapadu, štovala Majku našeg Otkupitelja. Već uspostavom svetkovina Kristova misterija i slavljenja njegova Uskrsnuća bila je uključena i prisutnost njegove Majke. Tek kasnije, između IV. i V. stoljeća, prešlo se na slavljenje nekih misterija Bl. Djevice sa specifičnim karakterom posebnih svetkovina. Te svetkovine ne smiju, kako se nekad događalo, dignuti jasnu i neposrednu viziju jedinstva Marije s misterijem Krista i Crkve.

Marijino je značenje povezano s Kristom, njeni su misteriji misteriji Kristovi, njen je sjaj slava Kristova. Zato treba posebno svetkovati blagdane »koji komemoriraju spasenjske događaje u kojima je Djeвица bila usko povezana sa svojim Sinom.«¹⁹ Spajajući tako Krista s Marijom imamo kriterij kako trebamo postupati u liturgiji časteći Majku našega Gospodina. Te smjernice ponekad »zahtijevaju mijenjanje vrlo drevnih običaja u kojima se narav liturgije u nekoj mjeri zamračila.«²⁰

Na početku su se u Crkvi spominjali sveti (apostoli, mučenici, djevice ili ispovjednici) samo na mjestu njihova pokopa. Zbog toga u Rimu, gdje Marija nije ni živjela ni umrla, nije se posebno ni spominjala. Ipak mnogo prije nego što su joj posvećeni posebni dani, osobito kad je u IV. stoljeću opća Crkva slavila Kristovo rođenje, Marijina je prisutnost bila jako značajna u tom štovanju. Efeškim saborom, na kom je definirano da je Marija Bogorodica,²¹ dat je poticaj cijeloj Crkvi širem javnom štovanju Majke Božje. Njeno Bogomajčinstvo temelj je veličine njezina poziva i privilegija koje je primila milošću svoga Spasitelja. Zato je njeno štovanje usko povezano s kršćanstvom. Zabaciti ili umanjiti to štovanje, umjesto da se stavi na svoje pravo mjesto i svestrano se osvijetli, značilo bi osakati kršćanski život.

Dok Crkva tijekom godine razvija čitavo Kristovo otajstvo: od utjelovljenja i rođenja do uzašašća, od duhovskog dana do očekivanja blažene nade i ponovnoga Gospodnjeg dolaska, posebnom ljubavlju štuje i Mariju.²² To je svjesni osjećaj njene prisutnosti, nježnosti, zaštite i snage u redu milosti te potrebe da ju častimo i da joj se utječemo ne samo u velikim časovima našega ucijepljenja u spasenje, kao što su sakramenti gdje je danas Marijina prisutnost posebno označena, nego i u manje važnim pojedinostima.²³

Obred krštenja djece i odraslih obraća se Mariji moleći za krštenike, ispovijeda vjeru u utjelovljenje Riječi u krilu Djevice Marije, zaziva milosti na roditelje koji radosno prikazuju novog krštenika nebeskoj Majci.²⁴

¹⁹ MC 7.

²⁰ MC 31.

²¹ Usp. DENZINGRE-SCHÖNMETZER, *Enchiridion sybolorum, definitio-num et declaratio-num*, (Herder) 1967, br. 252 i 251.

²² Usp. SC 103.

²³ Usp. MC 14; Red krštenja, br. 48; Red pristupa odraslih u kršćanstvo, br. 214.

²⁴ Isto.

S liturgijom i Ocima Pavao VI. podsjeća da rađanje Božjega djeteta u vodi i Duhu Svetom ponavlja na neki način divni misterij začeca Riječi u krilu Djevice Marije, osjenjene Duhom Svetim.²⁵ Liturgija uvijek uspostavlja pobožnost prema Mariji u kontekstu teološkog života Kristova misterija²⁶ da nas primjena aforizma sv. Bernarda: »De Maria numquam satis« ne bi dovela do zastranjenja.

Zato ideja vodilja u čašćenju Marije mora biti: pronaći u iskonskoj naravi kršćanskog slavlja vezu između Djevice i Krista. Na taj način Marija postaje primjer, »najboljim modelom u redu vjere, ljubavi i savršenog jedinstva s Kristom«.²⁷ Liturgija nam ju prikazuje kao »učiteljicu duhovnog života za svakog kršćanina«,²⁸ modelom kako ćemo ostvariti Krista u nama. Zato nam ju MC prikazuje kao Djevicu koja sluša,²⁹ koja moli,³⁰ koja rađa,³¹ koja prinosi.³²

Na ovom putu Marijina štovanja, posebno liturgijskog, gdje se Koncil i MC podudaraju, Papa želi »da taj poticaj bude posvuda i iznad svega primljen bez ikakvog pridržaja, te da se sa žarom provodi u djelo.«³³

Kad se pobožnost hrani liturgijskom molitvom Crkve, nema opasnosti od zastranjivanja, lakovjernosti ili potraživanja nečega izvanrednog ili čudnog. U ciklusu liturgijske godine Mariji je dano toliko mjesto da zadovoljava svim potrebama vjernika koji je štuju. Na to štovanje Crkva posebno poziva svećenike, laike i redovnike, »jer je njezin život svima uzor«,³⁴ da »sinovskim pouzdanjem ljube i štiju Blaženu Djevicu Mariju, koju je Krist umirući na križu dao učeniku za majku«,³⁵ da »povjere njezinoj majčinskoj brizi svoj život i apostolat«,³⁶ jer pravog nasljedovanja Isusa i Marije nema bez unutaršnjeg života vjere i milosti.

Liturgija nastoji pokazati kako su najstarije Marijine svetkovine upravo najbogatije sadržajem i plodnošću u marijanskom štovanju, »koje može biti uzeto kao pravilo, da se spriječi svaka tendencija odvajanja Djevičina štovanja od njezina nezaobilaznog odnošajnog središta, to jest od Krista«.³⁷

Pobožne vježbe se ne smije obezvrijediti, stvarajući tako prazninu u kršćanskom životu, nego ih treba usklađivati s liturgijom. Njih se također ne smije ni uklapati u same liturgijske čine, stvarajući tako hibridna

²⁵ LG 63; MC 19.

²⁶ »Najvažnija karakteristika, temeljno usmjerenje, najbitnija spoznaja, koju nam Pavao VI. hoće tim unijeti, u svijest, sastoji se u kristocentričnosti marijanske pobožnosti, u kristocentričnosti Marijina lika, u kristoafirmativnosti sve njezine uloge. To prožimlje sav tekst, na to se Papa ponovno i ponovno vraća«. ŠAGI — BUCI T., Nav. čl., 107.

²⁷ MC 16; usp. LG 67.

²⁸ MC 21.

²⁹ MC 17.

³⁰ MC 18.

³¹ MC 19.

³² MC 20.

³³ MC 23.

³⁴ II. VAT. SABOR, Dekret o prilagođenoj obnovi redovničkog života, *Perfectae caritatis*, br. 25.

³⁵ II. VAT. SABOR, Dekret o odgoju i obrazovanju svećenika, *Optatam totius*, br. 8.

³⁶ II. VAT. SABOR, Dekret o apostolatu laika, *Apostolicam actuositatem*, br. 4.

³⁷ MC 4.

slavlja, posebno ne u samo slavljenje euharistijske žrtve, jer je opasnost »da spomenčin Gospodinov više ne bude vrhunski trenutak sastanka kršćanske zajednice, nego samo prigoda za obavljanje kakve pobožnosti.«³⁸

Što se tiče slika, smatra se da su najbolje one *Marijine slike* koje prikazuju Mariju kako nam pruža svoga Sina ili nas k njemu vodi. Tako je Mariju uvijek prikazivala crkvena ikonografija koja se napajala na liturgiji.³⁹ Marija je sjajna zvijezda ili sjajni planet koji svoju svjetlost dobiva od sunca-Krista. Zato uvijek ide zajedno s njim, u njegovoj pratnji.

Položaj liturgijskog štovanja Marije u sadašnjem Rimskom kalendaru

Papa Pavao VI. Apostolskim pismom *Mysterii Paschalis*, od 14. veljače 1969. god., odobravajući opći Rimski kalendar, posebno naglašava štovanje Djevice Marije u ciklusu godišnjih Kristovih otajstava,⁴⁰ a 3. travnja 1969. god. Apostolskom konstitucijom *Missale Romanum* obnavlja Rimski misal u kojem se nalaze misni tekstovi Marijina štovanja.⁴¹

Poslije Tridentinskog koncila u Misalu je bilo uvedeno mnogo svetkovina u čast Bl. Dj. Marije, npr.: Ime Marijino (1638.), BDM od otkupljenja robova (1696.), BDM od Krunice (1716.), BDM od Karmela (1726.), BDM Žalosna (petak pred Cvjetnicu) (1727.), Sedam žalosti BDM (1814.), Gospa Lurdska (1907.), Materinstvo BDM (1931.), Prečisto Srce Marijino (1942.), BDM Kraljica (1955.).

Ukidanjem ili smanjivanjem Gospinih svetkovina iz pobožnosti Crkva želi da kršćanski puk više štuje i časti Gospodnje svetkovine u kojima je Isus usko povezan sa svojom Majkom, kao npr.: *Navještenje Gospodinovo* (25. ožujka), *Prikazanje Gospodinovo* (2. veljače) te one Gospine svetkovine u kojima se slave tajne njena života, kao što su: *Bezgrešno Začeće* (8. prosinca), *Rođenje BDM* (8. rujna), *Pohod BDM* (31. svibnja), *Uznesenje BDM* (15. kolovoza).⁴²

Današnji Rimski kalendar donosi te Marijine svetkovine u raznim stupnjevima: svetkovine, blagdani, obvezatni spomendani, neobvezatni spomendani.

Svetkovine BDM su slijedeće: Svetkovina Svete Bogorodice, koja je uspostavljena ili bolje rečeno ponovno uvedena u opći kalendar,⁴³ *Navještenje Gospodinovo* (Blagovijest) (25. ožujka), *Uznesenje BDM* (Velika Gospa) (15. kolovoza), *Bezgrešno Začeće BDM* (8. prosinca).

Blagdani: *Prikazanje Gospodinovo* (Svijećnica) (2. veljače), *Pohod BDM* (31. svibnja), *Rođenje BDM* (8. rujna).

³⁸ MC 31.

³⁹ Usp. LG 67.

⁴⁰ PAVAO VI., Apostolsko pismo *Mysterii Paschalis*, u *Calendarium Romanum*, Typis Polyglottis Vaticanis, 1969, str. 9; usp. LG 67; *Normae universales de anno liturgico et de Calendario*, u *Calendarium Romanum*, br. 8.

⁴¹ PAVAO VI., Apostolska konstitucija, *Missale Romanum*, u AAS 61 (1969) 217–222.

⁴² Usp. MC 2–9.

⁴³ Usp. LG 66. Tu se naglašava da se BD Marija od najstarijih vremena štuje kao Bogorodica — Deipara. Ova se njena uspomena slavi u bizantinskom i sirsom obredu 26. prosinca, a u koptskom obredu 16. siječnja (usp. *Calendarium Romanum*, str. 84.).

Od svetkovina iz pobožnosti, koje su se slavile u općem kalendaru (a u posebnim kalendarima bilo ih je mnogo više) sačuvale su se kao *obvezatni spomendani*: BDM Kraljica (22. kolovoza), BDM Žalosna (15. rujna), BDM od Krunice (7. listopada), Prikazanje BDM (21. studenoga).

Ostaju kao *neobvezatni spomendani*: BDM Lurdska (11. veljače), Bezgrešno Srce Marijino (subota iza svetkovine Srca Isusova), BDM od brda Karmela (16. srpnja), Posvećenje bazilike Svete Marije (5. kolovoza).

Spomen Bl. Dj. Marije u misnoj žrtvi

Odmah na početku mise, u *pokajničkom činu*, svećenik i vjernici, izgovarajući formulu ispovijedi, zazivaju Bl. Dj. Mariju da im svojim zagovorom pomogne dostojno proslaviti euharistijsko slavlje.⁴⁴

Marija se spominje u *Vjeronanju*: »I utjelovio se po Duhu Svetom od Marije Djevice: i postao čovjekom.« U II. *Predslavlju Došašća* naglašava se djevičansko materinstvo Marijino: »Njega su nam naviještali svi proroci, Djevica ga Majka s neizrecivom ljubavlju nosila«, kao i u *Predslavlju BD Marije*: »Ona je osjenjena Duhom Svetim začela jednorodnoga Sina tvoga i sačuvavši slavu djevičanstva prosula svijetom vječno svjetlo, Isusa Krista Gospodina našega«. Isto izražava i *Predslavlje II. Euharistijske molitve*: »Njega si nam, utjelovljena po Duhu Svetom i rođena od Djevice, za Spasitelja i Otkupitelja poslao.«

Novi obred mise donosi i *drugo Predslavlje o Bl. Dj. Mariji*, u kojem Crkva Marijinim riječima iskazuje Bogu hvalu: »Uistinu, do na kraj zemlje učinio si velika djela i na sve si vijeke protegnuo svoje silno milosrđe: kada si pogledao na nju, neznatnu službenicu svoju, i po njoj dao začetnika ljudskog spasenja, Sina svoga, Isusa Krista, Gospodina našega.«

Predslavlje sv. Josipa ostaje nepromijenjeno i čuva pečat Josipove i Marijine veličine: »On je onaj pravednik koga si dao za zaručnika Bogorodici Djevici.«

Također je ostao veoma stari spomen Majke Božje u *prvoj Euharistijskoj molitvi*, ili Rimskom kanonu, u kojem je Majka združena sa Sinom na vrhuncu euharistijske žrtve kao nekoć na Kalvariji: »U zajedništvu s cijelom Crkvom častimo uspomenu ponajprije slavne Marije vazda Djevice, Majke Boga i Gospodina našega Isusa Krista.«

Na poseban način se Marijina prisutnost osjeća u *Euharistijskim molitvama na njezine svetkovine*, jer tu njezin spomen ulazi u popis nakana i sjećanja za vrijeme euharistijskog slavlja. S pravom se može reći da se svaki put uzvisuje njeno Bogomajčinstvo. Istočne liturgije to sjećanje stavljaju poslije posvećenja, što sada čine i nove Euharistijske molitve Rimske liturgije. Marija nije prisutna samo kao predstavница

⁴⁴ Usp. BERTETTO D., La Madonna nel nuovo messale, u Rivista del clero italiano, 56 (1975) 939—944.

slavne Crkve, s kojom se ujedanjuju oni koji prinose žrtvu, nego su ujedinjeni i u misteriju njenog božanskog materinstva, koje se ostvaruje u ostvarenju pashalnog misterija koji je obnovila Euharistija. Na taj način, po činu kojim biva prisutnim Kristov misterij, ostvaruje se i misterij Božanskog Marijina materinstva.

Consilium ad exsequendam Constitutionem de sacra Liturgia dao je 1967. god »ad experimentum« izbor čitanja za Marijine svetkovine, posebno za hodočasnička mjesta.⁴⁵ To je *Ordo lectionum Missae* 1969. god. lijepo uredio za pojedine Marijine svetkovine donijevši i bogat izbor čitanja za zajednička slavlja BDM kroz razna liturgijska vremena.⁴⁶

Ne samo u čitanjima na Marijine svetkovine, nego i u općem lekcionaru Marijin se lik često ističe. To je i razumljivo, jer je ona važni subjekt povijesti spasenja. »Ta čitanja nisu smještena samo prigodom Djevičinih blagdana nego da se čitaju i u više drugih prilika: u neke nedjelje liturgijske godine, u proslavljanjima obreda koji duboko zahvaćaju u sakramentalni život kršćanina i u njegova opredjeljivanja, ili također u radosne ili bolne časove njegova postojanja.«⁴⁷

Časoslov naroda Božjega sadrži divna svjedočanstva pobožnosti prema Mariji. Njih su napisali sinovi Crkve, a sakupljeni su kao divni biser da veličaju Mariju.⁴⁸ Izrazi molitvenog čašćenja presv. Bogorodice nisu rijetki ni u drugim obnovljenim liturgijskim knjigama: krštenje, zavjetovanje, sprovod...⁴⁹

Pomna analiza liturgijskih marijanskih tekstova u novom misału otkriva nam doktrinalno bogatstvo i pastoralnu važnost, kao i kvalitativni i kvantitativni napredak u marijanskoj liturgiji. Ti nam tekstovi prikazuju marijansku nauku združenu s Kristom i Crkvom, što postaje molitvom i služi kao norma da obogatimo marijansku euhologiju. Na taj način ispravna vjera neprestani je izvor sinovskog čašćenja Marije.

⁴⁵ Usp. *Notitiae*, br. 38 (1968) 46—52.

⁴⁶ *Ordo lectionum Missae*, editio typica, Typis polyglottis Vaticanis 1969.

⁴⁷ MC 12.

⁴⁸ MC 13.

⁴⁹ Usp. MC 14.